

ΡΑΨΩΔΙΑ Α Στίχοι 54-121

Ενότητες

α. στίχοι 54-68 : Σύγκληση συνέλευσης του στρατού από τον Αχιλλέα με υπόδειξη της Ήρας και πρόταση για εξεύρεση της αιτίας του λοιμού.

Στον στίχο 54 ο ποιητής παρουσιάζει τη χρονική διάρκεια του λοιμού (εννιά μέρες σε ένα στίχο → συστολή χρόνου) και μας προϊδεάζει (προοικονομεί) για την επέμβαση του Αχιλλέα.

Στόχος του να παρουσιάσει την προσωπικότητα του Αχιλλέα και να προετοιμάσει αριστοτεχνικά το σκηνικό της σύγκρουσης. Η πρωτοβουλία που αναλαμβάνει ο Αχιλλέας , παρακάμπτοντας την ιεραρχία(αλλά Ο Αχιλλέας προσφωνεί πρώτα τον Ατρείδη → σεβασμός στο κύρος και τη θέση του) φανερώνει τη σύνεση , τη συγκροτημένη σκέψη του , την αγάπη για τους συμπολεμιστές , αρετές μιας ηγετικής προσωπικότητας. Συνεπώς ο Αχιλλέας δεν είναι μόνο ατρόμητος πολεμιστής αλλά και άντρας με υψηλό φρόνημα και κύρος.

Στους στίχους 58-68 διατυπώνεται η πρόταση του (να καταφύγουν σε μάντη ή ιερέα ή ονειροκρίτη) , δίνοντας με έμφαση την κρισιμότητα της κατάστασης.

β. στίχοι 69-92 : ο δισταγμός του Κάλχαντα και η υπόσχεση του Αχιλλέα για προστασία

Στους πρώτους στίχους ο ποιητής παρουσιάζει με μεγαλοπρέπεια το μάντη: ορνεοσκόπος πρώτος(70) - παντογνώστης(71) - με τη βοήθεια του έφτασαν στην Τροία (72)- υπηρέτης του Απόλλωνα , αφού σε αυτόν οφείλεται η μαντική του ικανότητα(73) -μιλά καλοπροαίρετα(74) - ακατάκριτος (=τέλειος , φημισμένος)(93). Παρουσιάζεται διστακτικός λόγω της βαρύτητας των λόγων που θα ειπωθούν , φοβισμένος για την επικείμενη οργή του Αγαμέμνονα (τον οποίο υπονοεί) , αφού ο ίδιος είναι αδύναμος αν και μάντης , αναποφάσιστος και ανασφαλής , αφού βρίσκεται σε δίλημμα . Γι' αυτό ζητά την προστασία του Αχιλλέα , ο οποίος ορκίζεται στον Απόλλωνα και υπόσχεται πλήρη προστασία , κάτι που φανερώνει την ψυχική του δύναμη και παλικάριά , αλλά και την υπεροψία και μια κρυφή ανταγωνιστικότητα προς τον Αγαμέμνονα , τον οποίο ειρωνικά αναφέρει. Ο ποιητής κλιμακωτά προετοιμάζει τη σύγκρουση των δύο ανδρών , αφού ο Αχιλλέας έχει δεσμευτεί απέναντι στο μάντη να τον προστατεύσει.

γ. στίχοι 93-101: οι αποκαλύψεις του μάντη για την αιτία του κακού .

Μετά τις εγγυήσεις του Αχιλλέα ο μάντης εμφανίζεται χειμαρρώδης και άφοβος .Αιτία του κακού ο Αγαμέμνονας και η συμπεριφορά του στο Χρύση , η λύση :να δοθεί πίσω η κόρη στον πατέρα της χωρίς λύτρα και εξαγορά και να τελεστεί πλούσια θυσία για εξιλέωση.

δ. στίχοι 102-121: η αντίδραση του Αγαμέμνονα , η αποδοχή της λύσης και η απαίτηση άλλου δώρου.

Αρχικά δίνεται η ψυχική διάθεση του Αγαμέμνονα (με σχήματα λόγου) :οργή , θυμός (φαρμακωμένος-η χολή πλημμύριζε τα μαύρα σωθικά του→ μεταφορά -ωσάν φλόγες→ παρομοίωση). Παρουσιάζεται ασεβής προς το μάντη , αλαζόνας και υβριστής .

Ο λόγος του Ατρείδη έχει έντονο απολογητικό ύφος , καθώς προσπαθεί να αντικρούσει τις κατηγορίες . Επαινεί τα χαρίσματα της Χρυσίδας , φτάνει να τη συγκρίνει με τη νόμιμη γυναίκα του , για να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά του απέναντι στο Χρύση και να τονίσει το μέγεθος της θυσίας του , αφού τελικά θα αναγκαστεί να συμβιβαστεί και να υποταχθεί στη θεϊκή εξουσία. Ως αρχηγός υποχωρεί για το καλό του συνόλου , αλλά διαπράττει ένα ολέθριο λάθος που τον καθιστά πλεονέκτη , εγωιστή και άπληστο: απαιτεί άλλο γέρας (=τιμητικό δώρο).

Αίτημα Θεμιτό , αλλά όταν διατυπώνεται από τον ίδιο απαίτηση που δείχνει ότι τον ενδιαφέρει το προσωπικό κέρδος→ συμφεροντολόγος αλλά και απαιτητικός , αυταρχικός .

Από άποψη αφηγηματικής τεχνικής

- η τεχνική των άστοχων ερωτημάτων: ανάμεσα σε δύο πρόσωπα το πρώτο απορεί για κάτι και προτείνει με τη μορφή διαζευτικών ερωτημάτων κάποιες εύλογες λύσεις . Επειδή όμως καμία δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα , έρχεται η σειρά του δεύτερου προσώπου να δώσει τη σωστή απάντηση , αφού αναιρέσει μια μια με τα ίδια λόγια τις λύσεις που πρότεινε ο άλλος . Με αυτόν τον τρόπο η σωστή λύση του προβλήματος ακούγεται στο τέλος και αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα.

Παράδειγμα:

στχ. 66 μη κάποιον τάμα του έλειψε , μη του 'λειψ' εκατόμβη(Αχιλλέας)

στχ. 94 Τάμα ποσώς δεν του 'λειψε , μήτε εκατόμβη (Κάλχας)

στχ 95 (αλλ'είναι) ο ιερέας αφορμή που αφήφησ'ο Ατρείδης (Κάλχας)

Παραδείγματα και στη δημοτική ποίηση

-Γιατί δακρύζεις , λυγερή , και βαριαναστενάζεις;

Μήνα πεινάς;μήνα διψάς;μην έχεις κακή μάνα;

-Μήτε πεινώ , μήτε διψώ , μήτε έχω κακή μάνα

ξένη μου , κι αν εδάκρυσα κι αν βαριαναστενάζω,
τον άντρα έχω στη ξενιτιά και λείπει δέκα χρόνους.

Αχός βαρύς ακούεται , πολλά ντουφέκια πέφτουν

μήνα σε γάμο ρίχνονται , μήνα σε χαροκόπι

ουδέ σε γάμο ρίχνονται , ουδέ σε χαροκόπι.

Η Δέσπω κάνει πόλεμο με νύφες και μ' αγγόνια.

- η τεχνική της επιβράδυνσης : η καθυστέρηση της προώθησης της υπόθεσης , με την παρεμβολή σύντομων διηγήσεων και παρεμβολή διάφορων άλλων στοιχείων , ώστε η αγωνία του θεατή να κορυφωθεί και επιπλέον να εξυπηρετηθεί η οικονομία του έργου. Ο δισταγμός του Κάλχα και τα άστοχα ερωτήματα εξυπηρετούν την τεχνική της επιβράδυνσης , κορυφώνουν την αγωνία του θεατή και προετοιμάζουν τη σύγκρουση Αγαμέμνονα -Αχιλλέα.
- εναλλαγή τριτοπρόσωπης αφήγησης -διαλόγου

Ερωτήσεις

1. Να εντοπίσετε σε ποιους στίχους συναντάμε προοικονομία και να τους σχολιάσετε.
2. Να βρείτε ένα πολιτιστικό και ένα ιδεολογικό στοιχείο στους στίχους 54-68 και 101-121.
3. Με ποιους τρόπους ο ποιητής μας προετοιμάζει για τη σύγκρουση Αχιλλέα - Αγαμέμνονα;